

Prof. Dr. Szita Szabolcs beszéde

Elhangzott 2013. április 16-án 17 órakor,
a Holokauszt Magyarországi Áldozatainak Emléknapja alkalmából.

Tisztelt túlélők, Excellenciás hölgyek és urak, Államtitkár Asszony, kedves vendégeink!

Őszinte megrendüléssel, a nemzeti gyász fájdalmával százezrével elhurcolt és megölt honfitársainkra emlékezünk ma. Míg éltek, - a kisgyerekektől a nagymamáig, a dédpapáig - az utolsó percekig bíztak és reméltek, jó magyarok voltak. Szerették, szorgosan gyarapították a hazát. Mégis kitagadták, elárulták őket. Az 1930-as évek végétől a zsidótörvények, a jogfosztó rendelkezések, a kiegészítő munkaszolgálat présében, a kirekesztés újabb és újabb hullámaiban - idézem *Rafael Patait - a magyar zsidóság 1944-ben alig volt más, mint halott test. A halott test halálosan sebzett léleknek adott otthont. A magyar zsidóság nagy része tájékozatlanul, felkészületlenül, a németbarát Sztójay-kormány hatóságai által sarokba szorítva, mindenben kiszolgáltatva a zsákmányra éhes német megszállók, az SS és a magyar kollaboránsok prédája lett.*

1944. április 16-án Kárpátalján és Észak-Kelet-Magyarországon létrehozták az első gettókat. A tömeges megsemmisítés eltökélt, európai tapasztalattal bíró náci-német szervezői tudták, hogy ez az intézkedés nem más, mint a deportálás első lépése. A magyar zsidóságot cserbenhagyta a világ, a magyar állam, egy alapjában véve passzív, részben ellenséges keresztény lakosság körében. Az addig együtt élő zsidók elkülönített gettóiból az út a modernkori iparszerű népiirtás központjába, Auschwitz-Birkenaubá vezetett.

A sárga csillaggal április 5-én megjelölt, zsidónak sorolt magyar állampolgárok mindenkor törvénytisztelők voltak. 1944 tavaszán is, mikor tisztos lakhelyeikről a magyar vidéken a nyomorúságba, a gettóba vonultak és engedelmesen eleget tettek minden ellenük hozott rendeletnek. Tragikus sorsuk ekkor már el volt döntve, ami nem lehetett más, mint a nagyrészt kiirtott európai zsidóságé. Pedig a nyugati világ vezetői körében, a magyarországi zsidó vezetők előtt ismert volt, hogy *Auschwitz-Birkenau létezése tény. Működtetése a végzetet jelenti, s hogy ott a beszállított zsidók iparszerű megsemmisítése folyik.* A hallgatás összeesküvése viszont hatott. Számos magyar zsidó illúziókba kapaszkodott. Abba, hogy ami Európában másutt megtörtént, Magyarországon nem fordulhat elő. Hibás volt a zsidó vezetőknek a közösség túléléséért választott stratégiája is.

A magyar zsidók deportálásának időszakában a *Hitler* bűvöletében élt német politikai és katonai vezetők egy része rádöbrent, hogy világhódító törekvéseik bukásra állnak. El fogják veszíteni a háborút. Ugyanakkor voltak, akik az idővel versenyezve egy másik fronton győzni akartak. Az *Endlösung*, az európai zsidóság kiirtását mindenképpen végbe akarták vinni. Így történhetett, hogy amire Lengyelországban és másutt évekre volt szükség, Magyarországon

Prof. Dr. Szita Szabolcs beszéde

Elhangzott 2013. április 16-án 17 órakor,
a Holokauszt Magyarországi Áldozatainak Emléknapja alkalmából.

csak néhány hónapra. *Adolf Eichmann SS-Obersturmbannführer* és felkészült kommandója készséges magyar állami segítséggel – történelmileg nézve röviddel a hitlerellenes koalíció kétségtelen győzelme előtt - megvalósította ördögi tervét, Európa utolsó nagy tömbjét jelentő magyarországi zsidóság felszámolását.

1944 áprilisában a gyors, meglepetésszerű és összehangolt fellépés, a március 29-étől kiadott, kizárólag a zsidókat sújtó rendeletek sora, az Eichmann-stábnak Európa-szerte gyűjtött tapasztalata, a megfélemlítés mind - mind közbejátszott a zsidóság tragédiájában. A „különleges kommandó” tisztjei begyakorlottan végezték a dolgukat. A megnyugtatás és megfélemlítés váltogatása, a központi zsidó vezetőség és a tömeg, a főváros és a vidék elkülönítése, a zsidó előjárók ravasz megtévesztése a figyelmet megosztotta. A szükséges önvédelmi reflexeket lefékezte, kevesek kivételével takaréklángon tartotta.

A március 19-i német megszállás sokkja, a nemzeti ellenállás Gestapo általi azonnali megbénítása is hatott. A társadalmi szolidaritás sajnos mélypontra süllyedt: az ún. zsidókérdés állandó hangsúlyozása, a szüntelen bűnbakállítás, a „felforgató, defetista zsidók” elleni hangos propaganda a németek kezére játszott. Az évszázadok óta befogadónak bizonyult Magyar Királyságban teret nyert a magyar néppel évszázadok óta termékenyen együtt élő zsidóságtól a szélsőjobboldal által tartósan követelt elfordulás. Győzött a közöny. Torát ülte a passzivitás; *hogyan történik a zsidók százezreivel, az nem magyar ügy. Mi közünk hozzá, a zsidók baja.*

Mekkora cinizmus kellett ahhoz, hogy az első magyarországi zsúfolt gettók (ezek alatt városszéli mezőgazdasági épületeket, fatelepet, téglagyárak kemencéit, szárítóit kell érteni) létrehozása után a helyi sajtó arról írjon, hogy Ungvár és Beregszász zsidósága - „*kiköltözött a városból*”. Ezt később *vitéz Endre László* belügyi államtitkár azzal folytatta, hogy „*a zsidóság örül az intézkedésnek, végre egészséges levegőhöz jutott*”. A pápai és soproni gettóban tartott szemléjét követő hazugsága volt, hogy a „*bánásmód mindenütt emberséges, sőt udvarias*”. Még szomorúbb, máig szégyellni való a szolnoki gettóból küldött június 26-i primitív csendőri jelentés, mely szerint „*A lakosság örül a zsidók elszállításában*”.

Tisztelt túlélők, Excellenciás hölgyek és urak, vendégeink, hölgyeim és uraim!

Az elmúlt esztendőben e falak között tartott egyik konferenciánkon megvizsgáltuk, megtárgyaltuk, hogy 1944-ben a kirekesztés csúcspontján, a deportálások rettenetében is *lehetett német mondani*. Ezt tette, - már aki merte és emberi, erkölcsi tartása megvolt hozzá – több köztisztviselő, polgármester, főjegyző, csendőrtiszt és további honfitársaink, akik

Prof. Dr. Szita Szabolcs beszéde

Elhangzott 2013. április 16-án 17 órakor,
a Holokauszt Magyarországi Áldozatainak Emléknapja alkalmából.

tiltakozásul lemondtak állásukról, nyugdíjba vonultak vagy beteget jelentettek. Helyesen döntöttek: *nemet mondtak, nem vettek részt* a magyarság történelmi, jó hagyományainak megtagadásában, az addigi békés közösség megcsonkításában, a deportálás hivatali előkészítésében és lebonyolításában. Nem felejthető *Mester Miklós* kultuszállamtitkár százakat mentő, bátor és eredményes kiállása. Az embertelenséget a szószékről ítélte el *báró Apor Vilmos* győri püspök, *Márton Áron* gyulafehérvári püspök és sorolhatnánk az egyháziak gesztusait, az embermentő tetteket tovább.

Adolf Eichmann halálosztagának külön gondja volt arra, hogy a magyarországi zsidóság felszámolása a mindennapi gyakorlatban magyar kézben legyen, a magyar közigazgatás végezze. A háború utáni felelősségre vonáskor a legtöbb SS-tiszt, a deportáló stáb beosztottjai a bíróság előtt - vállukat vonogatva - arról vallottak, hogy a magyarországi „zsidótalanítás” eseményeit egyáltalán nem, vagy töredékesen tudják felidézni. Nem emlékeztetésekről volt szó. A hétpróbás nácik arra hivatkoztak, - *hogyan nem tudják, valójában mi történt, mindent a magyarok csináltak.* Volt, aki arról beszélt, hogy a szép Budapesten a Margit szigetre teniszezni járt. A másik SS-tiszt leginkább moziba, de hogy a zsidókkal zsúfolt tehervonatok hol voltak és ezekkel az 1944. évi „*munkás áttelepítés*” során mi történt, a bíróság előtt csak találgattak. Eichmann magyar barátjával, Endre László államtitkárral folytatott budai mulatozásokat idézte fel, és azt is, hogy nehéz feladatát a magyar királyi csendőrség tevékeny közreműködése hatékonyan segítette, megkönnyítette.

A mai emléknapon hatmillió európai, közte hatszázezer magyar zsidó kíméletlen és erőszakos halálára emlékezünk. *Emlékezni kell, ez fontos lépés a közös megtisztulás és a közös útkeresés, a megbékélés felé.* A máig égbekiáltó bűnre, az európai zsidóság, benne ártatlan honfitársaink elpusztítására való emlékezéshez tisztesség és bátorság kell. Még sokat kell beszélni a történelekről, a tanulságokról, hogy szembenézzünk a fájdalmas múlttal. Kötelességünk elmondani fiainknak és lányainknak, hogy ez a tragédia, a szégyen felejthetetlen, hogy felvértezzük őket, a következő generációkat az önvédelem képességével. Minden gyűlölet és kirekesztés zsigeri elutasításával, az antiszemitizmus, a rasszizmus mérgének leküzdésével. Meg kell értetni, hogy az aktív emlékezet, a megújuló magyar nemzeti emlékkultúra közös érdekünk, mert a felejtés, a közömbösség, a gyáva hallgatás, az embertelenség eltűrése ellen hat. Ez a feladat nem tűr halasztást, a hazai oktatási intézményeknek, minden tanárnak és nevelőnek kötelessége.

Mai emlékező összejöveteleünkön is hangsúlyozzuk, hogy örök tisztelet és kegyelet az üldöztetés, a holokauszt áldozatainak! Az alkalomból befejezésül bejelentem, hogy a

Prof. Dr. Szita Szabolcs beszéde

Elhangzott 2013. április 16-án 17 órakor,
a Holokauszt Magyarországi Áldozatainak Emléknapja alkalmából.

Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlégyűjtemény kuratóriuma, munkatársai, pedagógus segítőinkkel és barátainkkal összefogásban megkezdte 2014-re, a deportálás 70. évfordulójára való készülést. Azon leszünk, hogy az emlékév megtisztító küldetését teljesítse; az embertelen eszmékkel és törekvésekkel szembeni immunitást, a társadalmi felelősséget növelje és a nemzeti emlékezet javára szolgáljon.